

DANI MEDIJSKE PISMENOSTI 2020

NA DALJINU

Širenje lažnih vijesti u krizama

Kako ih prepoznati?

Medijska pismenost

Smatra se najvažnijim oblikom pismenosti u 21. stoljeću.

U doba interneta informacija je sve više koje se šire nevjerljivom brzinom.

Sve je veća važnost sposobnosti razlučivanja između pouzdanih i nepouzdanih informacija što zahtjeva znanje i pristup odgovarajućim alatima za provjeru činjenica.

Uključuje sposobnosti pristupa, analize, vrednovanja i stvaranja medijskih poruka u različitim oblicima.

Dezinformacije

Visoka ekspertna skupina Europske komisije o lažnim vijestima i online dezinformacijama

Pojam koji uključuje sve oblike lažnih, netočnih ili zabrinjavajućih informacija koje su osmišljene, predstavljene ili promovirane kako bi nanijele štetu javnosti ili radi stjecanja profita.

Osnovna im je nakana manipulirati publikom i navoditi nas na pogrešne zaključke o osobama, događajima ili pojavama o kojima se izvještava i piše.

Lažne vijesti (engl. fake news)

Postaju intenzivno prisutne u javnosti krajem 2016.

- Uži pojam od dezinformacija
- Zasnivaju se na nepostojećim ili iskrivljenim „činjenicama“
- Cilj je zavaravanje i manipulacija publikom
- Postoje tvrtke i pojedinci koji se bave njihovom proizvodnjom
- Mogu izazvati širenje panike i hysterije

Lažne vijesti (engl. fake news)

Eurobarometar, 2018.

85 % građana EU prepoznaće lažne vijesti kao problem u njihovim državama.

RH je uz Portugal država u kojoj se u cijeloj EU najviše vjeruje vijestima i informacijama koje dobijemo preko društvenih mreža i programa za dopisivanje.

47 % građana RH svakog dana dobije ili primijete vijest ili informacije koje krivo predstavljaju stvarnost ili su lažne.

Borba protiv dezinformacija

2. travnja – Međunarodni dan provjere činjenica

Predsjednica Europske komisije Ursula von der Leyen:

„Dezinformacije nas mogu stajati života, a zajedno ih možemo pobijediti“.

Preporuka građanima da se o pandemiji bolesti COVID-19 informiraju samo iz vjerodostojnih izvora, kao što su nacionalni zavodi za javno zdravstvo te internetske stranice mjerodavnih europskih i međunarodnih organizacija.

Društvene mreže

Objave koje dobivamo kroz mreže su proizvod algoritma

Nemaju uredništva kao tradicionalni mediji koji provode selekciju vijesti i provjeravaju informacije prije nego što ih objave.

Nitko ne provjera vjerodostojnost vašeg statusa na Facebooku ili autentičnost fotografije na Instagramu.

Vrlo važno je naučiti prepoznati lažne vijesti jer ponekad i mi sami ne provjeravajući takvu „vijest“ koja zapravo nije vijest postajemo dio kruga prenošenje lažnih vijesti u javnom prostoru.

Krize

Dvostruki izazov: opasnost i prilika

Londonska škola za odnose s javnošću:
**Ozbiljan incident koji utječe na čovjekovu sigurnost,
okolinu, proizvode ili ugled organizacije.**

Obilježja kriza

- **Iznenadnost** - neke naznake mogu biti vidljive i ranije
- **Poremećaji u funkcioniranju** – neplanirana i neželjena
- **Nepredvidivost** – nema jedinstvenog recepta
- **Nesigurnost** - prati ju osjećaj nesigurnosti i pritiska
- **Nemir i interes medija** - unosi nemir među ljudi
- **Vremenski tjesnac** – zahtijeva donošenje brzih odluka
- **Kolektivni stres** – za skupinu koja je pogodjena krizom

Nenamjerno izazvane krize

Nepredvidive i neizbjježne situacije

- Prirodne katastrofe (tornada, uragani, poplave, požari, potresi)
- Epidemije
- Nepredvidive tehničke okolnosti
- Greške na proizvodima
- Padovi u gospodarstvu

Prirodne katastrofe

Mogu potpuno uništiti organizacije

Moraju se uzeti u obzir prijetnje prirodnim katastrofama prije nego što se ulože sredstva u svoje pogone ili infrastrukturu.

Unatoč tome posljedice prirodnih katastrofa gotovo je nemoguće izbjegći.

Epidemije

Nemoguće ih je izbjjeći

Težinu, ozbiljnost i učestalost tih pogrešaka moguće je znatno spriječiti i prorijediti kvalitetnim kriznim planiranjem.

Kriza u Hrvatskoj

Epidemija širenja koronavirusa

- 25. veljače 2020. - zabilježen prvi slučaj zaraze koronavirusom u Hrvatskoj
- 11. ožujka - WHO je proglašio globalnu pandemiju zbog koronavirusa.

SLUČAJEVI
HR: 1.282
Svijet: 1.360.232

IZLJEĆENI
HR: 167
Svijet: 293.615

PREMINULI
HR: 18
Svijet: 75.961

Kriza u Zagrebu

Potres – 22. ožujka 2020.

- U 6.24 sati zabilježen vrlo jak potres s epicentrom kod Markuševca magnitude 5.5 prema Richteru.
- U 7.01 sati potres magnitude 5.0 prema Richteru i nekoliko manjih potresa.
- U širem epicentralnom području potres je izazvao znatne materijalne štete.
- Preminulo dijete, a 27 osoba je ozlijedeno.
- 485 osoba smješteno u SD Cvjetno nasilje.

Komuniciranje u krizi

U krizi se uvijek pripremite na najgore i zamisliti najgori mogući scenarij!

Komuniciranje u krizi

Građani žele znati što se događa i kako će zaštiti svoje interese!

Komunikacija Nacionalnog stožera civilne zaštite RH

- Stručne kompetencije članova Stožera
- Komuniciraju smireno i jasnim porukama
- Stvaraju informacije
- U početku krize dvije konferencije za medije koje se prenose uživo na televizijama i portalima
- Poruke:
 - Ostanite doma!
 - Držite osobnu higijenu!
 - Ponašajte se odgovorno!
 - Držite socijalnu distancu!

Problemi

- Gube vrijeme na ispravljanje lažnih vijesti i dezinformacija u medijima
- Zbunjenost rade županijski stožeri civilne zaštite kada iznose svoje brojke o oboljelima i mjerama

Izazovi u kriznom komuniciranju

Krize su plodno tlo za širenje dezinformacija i lažnih vijesti.

KORONAVIRUS.HR

Vlada
Republike
Hrvatske

Službena stranica Vlade
za pravodobne i točne
informacije o koronavirusu

Lažna vijest - karantena

Upravo sam dobio ekskluzivnu informaciju iz visokih zdravstvenih krugova. U ovom trenutku, u Hrvatskoj je minimalno 400 zaraženih koronavirusom. Zbog unutarstranačkih izbora, vrh HDZ-a je donio neformalnu odluku da se ove informacije taje do ponedjeljka, kada slijedi zatvaranje svih škola i uvođenje izvanrednih mjera na nivou cijele Hrvatske.

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo unutarnjih poslova
Ravnateljstvo civilne zaštite

Lažna vijest – najava potresa

- “Po saznanjima NOVI POTRES TREBAO BI SE DOGODITI PREKOSUTRA U 4.54 CCA, BUDITE SPREMNI!”

HRVATSKI ZAVOD
ZA JAVNO ZDRAVSTVO

Odgovornost za širenje lažnih vijesti

Prekršajna i kaznena odgovornost!

Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira članak 16.

Tko izmišlja ili širi vijesti kojima se remeti mir i spokojstvo građana, kaznit će se za prekršaj novčanom kaznom u protuvrijednosti domaće valute od 50 do 200 DEM ili kaznom zatvora do 30 dana.

Kazneni zakon članak 316. Lažna uzbuna

Tko lažno obavijesti policiju ili drugu javnu službu koji osigurava red ili pruža pomoć o događaju koji iziskuje hitno djelovanje te službe kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

Kriteriji za kritičko vrednovanje izvora

Metodologija se temelji na četiri kriterija

1. IZVORNOST

Je li izvor uistinu onaj koji tvrdi da jest? Je li sadržaj originalan ili kopija? Je li vjerodostojan ili lažan?

2. AKTUALNOST

Jesu li informacije aktualne ili postoje novija saznanja? Koliko nakon određene pojave ili događaja je sadržaj nastao?

3. NEZAVISNOST

Je li izvor nezavisан ili podaci ovise o drugim izvorima? Na koji način?

4. OBJEKTIVNOST

Jesu li informacije prikupljene od izvora pristrane? Koje interese zastupa izvor? Postoje li proturječne informacije koje potječu iz drugih izvora? Koliko su vjerodostojne te proturječne informacije?

10 savjeta kako prepoznati dezinformacije

FAKTOGRAF

1. Nemojte pročitati samo naslov!
2. Provjerite tko je objavio vijest. Provjerite domenu i izgled stranice.
3. Provjerite impressum.
4. Provjerite datum i vrijeme objave!
5. Provjerite tko je autor!
6. Provjerite korištene poveznice i izvore! Provjerite izvještavanje drugih medija o tom događaju.
7. Provjerite upitne citate i fotografije!
8. Čuvajte se potvrde vaših stavova!
9. Provjerite vijest kod drugih izvora!
10. Razmislite prije nego podijelite!

MALI RJEĆNIK O KORONAVIRUSU INSTITUTA ZA HRVATSKI JEZIK I JEZIKOSLOVLJE

Infodemija

- informacijsko preobilje koje se u prvome redu odnosi na širenje lažnih vijesti, dezinformacija i teorija zavjere povezanih s koronavirusom u medijima, na internetu ili na društvenim mrežama; novotvorenica nastala od dijelova riječi info(rmacijska) (epi)demija

Infodemija

Svjetska zdravstvena organizacija je epidemiju koronavirusom proglašila prvom infodemijom u ljudskoj povijesti!

Generalni direktor Svjetske zdravstvene organizacije Tedros Adhanom Ghebreyesus na 56. Sigurnosnoj konferenciji u Münchenu:

„Ne borimo se samo protiv epidemije; borimo se protiv infodemije. Lažne vijesti šire se brže i lakše od ovog virusa, a jednako su opasne”.

INFODEMIJA

NE ČINITI

Ako na svojim društvenim mrežama koristite fraze poput:

- „Izvješća kažu...“
- „Tvrdi se...“
- „Objavljeno je...“
- „Prema istraživanjima...“

PRESTANITE!

Isključivo ste VI odgovorni za informacije koje prenosite dalje.
„Netko drugi je to izjavio“ nije izgovor!

Objave na društvenim mrežama koje sadrže izjave poput „Liječnik iz Unicefa tvrdi...“ ili „Kako javlja student iz Wuhana...“ su primamljive.

NE DIJELITE IH!

Suzdržite se od objava ako ne možete provjeriti njihovu istinitost i točan izvor.

ČINITI

Potražite službene i originalne izvore informacija koje pročitate. Internet stranice i društvene mreže organizacija poput WHO, CDC, HZJZ redovito se ažuriraju najnovije dostupnim i provjerenim informacijama.

Ne trebate se oslanjati na glasine.

Razmislite prije nego nešto podijelite na društvenim mrežama.

Zapitajte se:

- Zašto ovo želim podijeliti?
- Hoće li pomoći nekome?
- Hoće li nekog obmanuti?

Kraj

Ana Marija Dunaj

Visoka policijska škola

avojkovic@mup.hr

policijiska-akademija.gov.hr

